Gösta Bodman

TEKNIK OCH FILATELI

I Dædalus 1925 omtalas att i samband med högtidlighållandet av Polhemsminnet den 30 aug. 1951 anordnades en tillfällig utställning på museet med rubriken *Teknik och filateli*, omfattande frimärken med tekniska motiv och porträtt av vetenskapsmän och teknici. Det var ett litet axplock ur museets begynnande filatelistiska samling, som då uppgick till endast 650 märken. Uppsatsen i Dædalus var åtföljd av ett tvåsidigt uppslag med reproduktion av en del av de utställda märkena.

Under årens lopp ha då och då mindre specialgrupper av märken varit utställda. År 1955 var för Sveriges del ett filatelistiskt år. Då avhölls i Liljewalchs konsthall en internationell frimärksutställning i vilken Tekniska Museet deltog med två ramar, rymmande endast ett åttiotal märken.

Men samtidigt hade museet i sina egna lokaler ordnat en exposition av ej mindre än drygt 1 500 märken. Det var ungefär 80 % av museets hela innehav. Samlingen hade således på fyra år vuxit rätt väsentligt, från 650 till drygt 2 100.

Tre år ha nu gått sedan dess och varje år ha kompletteringar gjorts inom de flesta förefintliga grupperna. Samlingen har därigenom vuxit så att den i maj 1958 kommit upp till drygt 4 100 märken. Dock är ej alla märken olika. Vissa förekomma i dupletter. Det kan ju finnas mer än ett motiv på ett och samma märke, som påkallar dess inrangerande i två eller flera grupper. Vad porträtten angår, är det åtskilliga personer som finnas i olika utförande från olika länder, exempelvis märken över Leonardo da Vinci, Benjamin Franklin, m.fl.

Utrymmet tillåter ej ett bläddrande i den kulturbilderbok som samlingen bildar utan jag får inskränka mig till en tabellarisk uppställning som visar fördelningen på de olika fackgrupperna i museets samling. Se överst å nästa sida.

Som ett komplement till denna rent filatelistiska samling har jag lagt upp ännu en kollektion. Frimärken ha fått konkurrens från frankostämplingsmaskiner. Sådana anskaffas i allmänhet blott av större företag och avse dels förenkling av frankeringen, dels förekommande av missbruk av företagets frimärksförråd för privat bruk. Maskinen stämplar kuvertet och räknar samtidigt in beloppet till en slutsumma.

Man har nu funnit att dessa stämpelanordningar kunna tillåta en reklam för själva firman, om man så önskar. Reklamen kan bestå

Grupp	*Antal märken*
Symboler, allmänt	87
Vetenskap	147
Kartor	170
Kraft	76
Elektroteknik	70
Landtransport	172
Järnvägar	146
Luftfart	548
Sjöfart	441
Väg- och Vatten	137
Bergshantering	291
Skog- och trähant.	42
	2 327

Grupp	*Antal märken*
Transport	2 327
Läder, skodon	30
Textil	72
Kemisk teknik	38
Livsmedel	200
Lantbruk	170
Husbyggnad	556
Reproduktion	81
Utställningar m. m.	144
Post	103
Porträtt	387
Summa	4 108

av firmans namn eller uppgifter om leveransmöjligheter o. dyl. Understundom består reklamen av någon teknisk bild, antydande firmans verksamhetsområde. Ca 25 % av stämplarna äro försedda med bilder av mer eller mindre teknisk art.

I allmänhet, både i Sverige och i utlandet, matas dessa frankostämpelmaskiner med röd färg och jag kallar därför dessa för »rödstämplar». Av dylika rödstämplar har jag för museet lagt upp

Grupp	*Total antal*	*Bilder*
Allmänt	53	5
Ångkraft	17	4
Elektroteknik	115	38
Landtransport	71	11
Sjöfart	112	53
Luftfart	18	13
Bergshantering	345	88
Stenindustri	21	7
Träindustri	44	11
Papper	68	18
Läder m. m.	32	8
Textil	93	18
Kemisk teknik	109	15
Livsmedel	52	10
Lantbruk m. m.	84	31
Reproduktion, film	128	15
Kontor, banker, föreningar	105	30
Summa	1 477	375

Exempel på rödstämplar.

en samling av typen Teknik och filateli. Av rena handelsbolag har även medtagits sådana som specialiserat sig på någon eller några tekniska produkter. Dessutom ha medtagits såsom närbesläktade: stämplar från kontorsutensilier, banker och föreningar.

Av rödstämpeln har endast den reklambetonade delen klippts ur, men på förvaringskuvertet har angivits licensnummer samt ort och år för stämpeln i fråga. Ett större företag har ofta omväxling i sina rödstämplar och kan alltså bli representerat av flera variationer. Stämplarna har ordnats upp i grupper ungefär motsvarande dem som gälla som norm för samlingen Teknik och filateli.

Efter kolumnen, som anger totala antalet stämplar i en grupp, följer en annan siffergrupp med antalet tekniska bilder inom avdelningen i fråga.